

ВІДГУК

офіційного опонента,

доктора педагогічних наук, професора ГОНЧАР Олени Валентинівни

на дисертацію *МАРЧУК Аліси Андріївни*

«Управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки

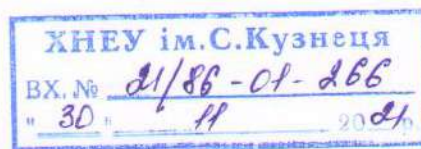
1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими програмами.

Початок ХХІ сторіччя може бути відзначений як особлива межа у процесі подальшого становлення демократичних засад та впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку, що потребує розширення й збагачення шляхів розвитку особистості, які би формували у сучасного молодого фахівця усі компетенції, необхідні для реалізації її професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці в епоху глобалізації. Саме управління педагогічною взаємодією, облігативною умовою якої є діалогічність, забезпечує якісні міжособистісні зв'язки, повноцінний взаємообмін ідеями та інформацією, які є необхідними умовами для досягнення успіху.

Своєчасність дисертаційного дослідження пов'язана з теперішніми проблемами переходу на електронну технологізацію освітнього процесу та недостатньою розробленістю питання педагогічної взаємодії в електронному освітньому просторі. Сьогодні кожен з учасників процесу реалізації професійних взаємовідносини в навчальних або реальних умовах має бути готовий сприймати, обробляти та надсилати інформацію, розуміючи, як процес взаємодії, в якому він бере участь, впливає на досягнення кінцевої мети.

Актуальність теми детермінована зростанням запиту суспільства на компетентних менеджерів організацій та досить низьким рівнем сформованості універсальних компетентностей у процесі їхньої професійної підготовки.

Дисертантка аргументовано доводить доцільність вибору тематики наукового дослідження, яке відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського

національного економічного університету імені С. Кузнеця «Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (номер державної реєстрації 0120U104231).

Отже, ґрунтовність проведеного нормативного аналізу означеної наукової проблеми, ступені розробленості цього питання у сучасній науці, розгляду стану розробленості проблем управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки дозволяє дійти висновку, що наукове дослідження А.А. Марчук є своєчасним, безумовно актуальним та перспективним для розвитку теорії і практики вищої освіти України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Структура дисертації, на наш погляд, виглядає достатньо мотивовано, методологічно правильно визначено науковий апарат: об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження. Вважаємо доцільним і вибір автором методів дослідження, а саме: теоретичних, емпіричних, математичних й статистичних методів обробки даних.

Вірогідність дослідження підтверджується ґрунтовним аналізом широкої й багатоаспектної джерельної бази, що становить 231 найменувань, із них 32 іноземними мовами, та включає педагогічну спадщину видатних представників вітчизняної педагогічної думки другої половини ХХ – початку ХХІ століття, історичні й сучасні наукові джерела педагогічного, психологічного, філософського, соціального, політичного, технологічного й управлінського змісту, де висвітлювались питання досліджуваного явища, а також монографії й дисертації провідних вітчизняних науковців, предметом розвідок яких стали явища та феномени в досліджуваному аспекті. Усе це засвідчує наукову достовірність одержаних результатів.

До достоїнств роботи відносимо глибокий аналіз і послідовне викладання дисертанткою ступеня наукової розробки проблеми. Зазначимо, що аналіз

досліджуваної проблеми у філософському, психологічному, педагогічному, управлінському аспектах дозволив А.А. Марчук глибоко проникнути у сутність наукової проблеми, проведений теоретико-діагностичний пошук зумовив докорінність науково-теоретичних підстав для узагальнення та певних висновків.

Наявність широкого ілюстративного матеріалу у вигляді 16 таблиць та 8 рисунків, 11 додатків доводить переконливість та конструктивність наукових підходів та висновків, сформульованих дисертанткою, що, в свою чергу, свідчить про її наукову зрілість та виваженість.

Достатньо високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі забезпечується також апробацією результатів дослідження. Так, основні положення, висновки й результати дослідження було обговорено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах, а також вони дістали позитивну оцінку на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця (2017 - 2021 рр.).

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження.

У дисертаційному дослідженні А.А. Марчук уперше у вітчизняній педагогічній науці розроблено та теоретично обґрунтовано модель управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки з урахуванням управлінської складової педагогічної взаємодії.

Наукову цінність становить уточнення дефініції поняття «управління педагогічною взаємодією», що сформульовано здобувачкою із урахуванням діалогічного та адаптивного підґрунтя сутності цього поняття. Неможна не погодитися із дисертанткою щодо уточнень змісту структурних компонентів управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, де нею зацентрована саме управлінська спрямованість педагогічної взаємодії.

У другому розділі дисертації значну увагу авторкою приділено факторам та критеріям сформованості навичок управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, які мають кількісні показники та відображені у кваліметричній субмоделі сформованості навичок управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки.

У науковому дослідженні визначено та обґрунтовано основні компоненти розробленої здобувачкою моделі, а саме: концептуально-методологічний, організаційно-змістовий та діагностично-результативний, які взаємопов'язані між собою.

На позитивну оцінку заслуговує виокремлені організаційно-педагогічні умови управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, що, на наш погляд, доречно структуровані за аспектами щодо застосування розробленої моделі.

Науковий інтерес становить звернення авторки до інформаційно-комп'ютерного освітнього середовища, яке задовольняє потребу у використанні засобів змішаного навчання, що дає змогу забезпечити студента необхідними знаннями, сформувати компетентність з відповідних дисциплін індивідуально або в співпраці з іншими студентами.

Так, А.А. Марчук справедливо доведено, що комунікація з використання ІКТ поєднує наявні методи навчання шляхом використання мультимедійних технологій, які реалізують принципи інтегрованого навчання, поєднуючи теоретичні та практичні аспекти.

Таким чином, усебічний підхід до розв'язання поставлених в дисертаційному дослідженні завдань, ретельна організація та проведення спеціальної дослідно-експериментальної роботи на практичній базі, а також комплексний аналіз її результатів дали змогу А.А. Марчук сформулювати шляхи вирішення певні суперечностей, що виникають в управлінні педагогічною взаємодією викладачів і студентів у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Аналіз змісту дисертації, виваженість методологічного апарату, ґрунтовна джерельна база дає змогу констатувати оригінальність, завершеність та наукову й практичну значущість самостійного дисертаційного дослідження.

Теоретична значущість наукових розвідок дисертантки, що полягає у розробці моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, знаходить свій подальший розвиток у запропонованих авторкою методичних рекомендаціях щодо застосування моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. Цей доробок є суттєвим здобутком автора з урахуванням позитивних результатів апробації моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, а також імплементації запропонованої авторкою моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки в освітній процес Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (довідка № 21/86 - 27 - 80 від 25.05.2021р.), Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (довідка № 1139, від 07.06.2021р.); в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну, (довідка № 06 – 06 / 878, від 26. 05. 2021р.).

Отже, це дає підстави рекомендувати отримані в дослідженні результати до використання в практиці професійної підготовки менеджерів економічної галузі в закладах вищої освіти України.

5. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації.

Теоретичні положення, практичні напрацювання, фактичний матеріал та методичні рекомендації можуть бути використані викладачами для підготовки фахівців у закладах вищої освіти України. Отримані результати дослідження

можуть бути корисними науковцям, аспірантам, магістрантам у подальших дослідженнях щодо підготовки майбутніх менеджерів організацій.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Докторське дослідження А.А. Марчук відрізняється своїм теоретичним та практичним значенням, основні положення якого відображено в 14 публікаціях (з яких 8 – одноосібних), із них: 5 статей – у вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 статті – у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Республіка Польща), 7 – тези доповіді та матеріали наукових конференцій.

7. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо докторських дисертацій

Структура наукової роботи відрізняється логічністю та чіткістю. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок. Обсяг основного тексту дисертації становить 179 сторінки.

Структура дисертації та її обсяг відповідають чинним вимогам до дисертаційних робіт даного кваліфікаційного рівня.

8. Дисертаційні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи виконане дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі міркування та побажання:

1. Сьогодні інтернаціональність сучасної студентської аудиторії та діджиталізація навчального процесу вже стали звичайним явищем, що, в свою чергу, супроводжується підвищенням ризику виникнення непорозумінь та конфліктів, ступінь напруженості яких залежить від компетенцій його учасників адекватно продукувати та передавати інформацію, розуміти наявні та потенційні труднощі, пов'язані з відмінностями переконань і ціннісних орієнтацій актантів комунікативних ситуацій, що потребують посередництва, без якого сучасна

успішна педагогічна взаємодія сьогодні вже є неможливою. Зазначимо, що сучасний освітній процес не може бути ефективний в умовах певної "антитезності" стосунків, недотримання діалогічності, співтворчості та рівноправності його учасників. Тому, на наш погляд, в роботі особливу увагу слід було акцентувати саме на дослідженні медіаційної складової управління педагогічної взаємодії учасників навчального процесу, що набуває особливої значущості саме в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій.

2. З цим зауваженням пов'язане й друге. Так, у підрозділі 1.1 дисертантка детально описала методологічні засади педагогічної взаємодії, але, на наш погляд, безпідставно поза увагою залишився культурологічний підхід. Утім сьогодні розуміння культурологічних особливостей аудиторії розкриває великий спектр нових можливостей, які забезпечують взаємо узгодженість дій суб'єктів в соціумі з урахуванням відповідних національно-культурних цінностей. Імплементация принципів медіаційної культури та культурологічної емпатії як підґрунтя для зміни навчальної парадигми в умовах мультикультурного суспільства, зумовлюють ефективну безконфліктну педагогічну взаємодію кожної людини без втрати нею своєї індивідуальності.

3. У дисертації (стор. 171-174) приділено увагу питанню педагогічної взаємодії викладача та студентів у площині проектної діяльності (**Метод проектів** у сучасній вищій школі). Проте, робота виграла би, якби авторка деталізувала методи та підходи організації педагогічної взаємодії викладачів і майбутніх менеджерів організацій згідно різних структурних типів проектів.

4. Наукова робота суттєво збагатилася, якщо в контексті дослідження А. А. Марчук розкрила сутність показника готовності до інноваційної діяльності як особливого виду творчого розвитку майбутніх менеджерів організацій, акцентувала особливості розвитку їх здатності нетрадиційно вирішувати професійні ситуації.

5. Важливою складовою дисертаційної роботи А. А. Марчук є експериментальна перевірка моделі управління педагогічною взаємодією

викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки (Розділ 3). На наш погляд, поетапні результати застосування моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки слід було унаочнити у вигляді графіків та діаграм, що зробило би хід проведення експерименту і отриманні результати на кожному з його етапів більш наявними та прозорими.

9. Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення робимо висновок, що висловлені зауваження та побажання мають переважно дискусійний характер, не є принциповими та суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Таким чином, маємо підстави стверджувати, що дисертаційна робота *Марчук Аліси Андріївни* «Управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки», є самостійним, завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам (Наказ МОН №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), «Тимчасового порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167), а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри іноземних мов

Харківської державної академії культури

Олена ГОНЧАР

